

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ยาเสพติดเป็นปัญหาที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติ ทำให้เกิดความสูญเสียแก่ประเทศชาติและสังคม จึงเป็นเหตุให้ ทั้งภาครัฐและเอกชน หันมาสนใจแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น แต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้ลดลง และยังไม่สามารถควบคุมปัญหานี้ให้คงที่ได้ จะเห็นได้จากการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดใหม่ ๆ ที่มีมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหายาเสพติด ได้ขยายวงกว้างออกไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงมีผลกระทบต่อ ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของคนในสังคมเมือง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีรายได้น้อยและ ค่อยโอกาสในเรื่องต่าง ๆ จึงต้องพยายามดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดจากความบีบคั้นจากสภาพ เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดังกล่าวทำให้หลายคนต้องหันไปพึ่งยาเสพติด และติดยาเสพติดในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2544 : 1)

เยาวชนในสถานศึกษา เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในการดำเนินการป้องกันยาเสพติด ตลอดมา ตั้งแต่เริ่มการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดเป็นครั้งแรก ในปีพุทธศักราช 2523 แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่เรียกว่า การป้องกันเบื้องต้น (primary prevention) คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษ และพิษของยาเสพติด การใช้ยาใน ทางที่ถูกต้อง การเลือกคบเพื่อนที่ดี เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใ้ ยาเสพติดแต่เดิมนั้นอยู่นอกสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มิได้มีการเน้นการป้องกันยาเสพติดใน สถานศึกษามากนัก (ชวลิต ยอคมณี 2528 : 1)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ภาครัฐ ตระหนักถึงปัญหานี้ จึงได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) สำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนป้องกันยาเสพติด (พ.ศ. 2535 – 2539) ซึ่งประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์ ทิศทาง รวมทั้งแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานกิจการพิเศษ 2544 : 147) โดยยึดหลักการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก และเยาวชน โดยอาศัยวิธีการทางการศึกษา ปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เรียนรู้การป้องกันตนเอง เพื่อให้รอดจากยาเสพติด

กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดแผนป้องกันยาเสพติดระยะที่ 8 ระหว่างปีพุทธศักราช 2540 ถึงปีพุทธศักราช 2544 โดยแนวทางดำเนินงานอาศัยยุทธศาสตร์การลดอุปสงค์ (demand reduction) คือ ให้ข้อมูลความรู้ทั่วไปเป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโทษ พิษภัย และผลร้ายของยาเสพติดแก่นักเรียน ครู อาจารย์ และบุคลากรของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งแผนป้องกันยาเสพติดระยะที่ 8 เน้นเรื่องคุณภาพกระบวนการดำเนินงานและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น (สำนักงานกิจการพิเศษ 2544 : 147) แต่จำนวนการติดยาเสพติดของนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ก็ยังมีมากและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นทุกขณะ จากการสำรวจจำนวนสถานศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2539 จำนวน 2,434 แห่ง พบจำนวนสถานศึกษาที่มีนักเรียนใช้ยาเสพติด จำนวน 1,727 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 70.91 นอกจากนี้ ยังพบว่าจำนวนนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 2,478,510 คน มีนักเรียนใช้ยาเสพติด จำนวน 23,375 คน คิดเป็นร้อยละ 0.94 โดยแยกตามประเภทของยาเสพติดที่ใช้ คือ เฮโรอีน จำนวน 56 คน กัญชา จำนวน 687 คน ยาบ้า จำนวน 1,429 คน สารระเหย จำนวน 1,632 คน เหล้าและ บุหรี่ จำนวน 15,960 คน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษามีอัตราค่อนข้างสูง (เตียง อินทโคตร 2542 : 12-14)

กองการมัธยมศึกษา ในฐานะผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ซึ่งมีนักเรียนอยู่ในความดูแลประมาณ 2 ล้านกว่าคนทั่วประเทศ มีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพราะคำนึงถึงพิษร้ายที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนจากการศึกษา การแก้ไขปัญหายาเสพติด ในโรงเรียนบ้านพือพิททยาธรรม์ อำเภอบ้านพือ จังหวัดอุดรธานี ของนิทรารักษ์ เกตุเดชา (2542 : บทคัดย่อ) พบว่า ปัญหายาเสพติดของนักเรียนมีสาเหตุ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เพื่อนชักชวน อยากทดลองตามเพื่อน ประการที่ 2 ปัญหาทางครอบครัว ครอบครัวขาดความอบอุ่นครอบครัวแตกแยก ปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว และประการที่ 3 สภาพแวดล้อม ปัจจุบัน คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในประเทศแบบครบวงจร ได้แก่ มีทั้งการผลิต

การค้าและการแพร่ระบาด ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ จะมีความรุนแรงมากน้อยต่างกันในแต่ละท้องถิ่น แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ ทุกแห่งมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ทั้งในสถานประกอบการและสถานศึกษา ถ้าหากไม่มีการเร่งรัดรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่องแล้ว จะทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายด้าน ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ซึ่งนำไปสู่ความด้อย คุณภาพของบุคคล ทำให้ยากต่อการพัฒนาประเทศ

ในปีพุทธศักราช 2540 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ตรวจหามอร์ฟีน กัญชา และแอมเฟตามีน ในปัสสาวะนักเรียน จำนวน 22,970 ราย พบว่า มียาเสพติดในปัสสาวะนักเรียน 94 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.28 แสดงว่า ปัจจุบันปัญหาการติดยาเสพติดมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540 : 5)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงว่า การแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาที่ปัจจุบันได้แพร่กระจายเข้าสู่กลุ่มนักเรียน นักศึกษาอย่างกว้างขวาง การปฏิบัติการเชิงรุกทางการตลาดของกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด เช่น การเพิ่มช่องทางเข้าถึงนักเรียนนักศึกษา โดยใช้นักเรียนนักศึกษาด้วยกันเป็นเครือข่ายของผู้จำหน่าย หรือการพัฒนายาเสพติดชนิดใหม่ขึ้นมา ล้วนเป็นกลยุทธ์ของขบวนการค้ายาเสพติดที่ทำให้การแพร่กระจายเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

โรงเรียนทวิธาภิเศก เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร มีนักเรียนจำนวน 3,160 คน ซึ่งนับว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นกลุ่มเป้าหมายของขบวนการค้ายาเสพติดที่สำคัญ ประกอบกับนักเรียนเป็นนักเรียนชายล้วน และบริเวณ โรงเรียนเป็นชุมชนแออัด ดังนั้น การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานเพื่อป้องกันยาเสพติด : กรณีศึกษาโรงเรียนทวิธาภิเศก จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะ สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนางานในด้านการดำเนินงาน เพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทวิธาภิเศกให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เมื่อปัญหายาเสพติดในโรงเรียนทวิธาภิเศก ลดลงหรือหมดไป ก็จะช่วยให้ นักเรียนเมื่อจบการศึกษาแล้วไปศึกษาต่อยังสถาบันระดับสูงหรือไปประกอบอาชีพ เป็นผู้ที่ไม่ตกเป็นทาสของยาเสพติด สามารถใช้ความสามารถทางกาย ทางสติปัญญา เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ ในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน เพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทวิธาภิเศก
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงาน เพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทวิธาภิเศก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

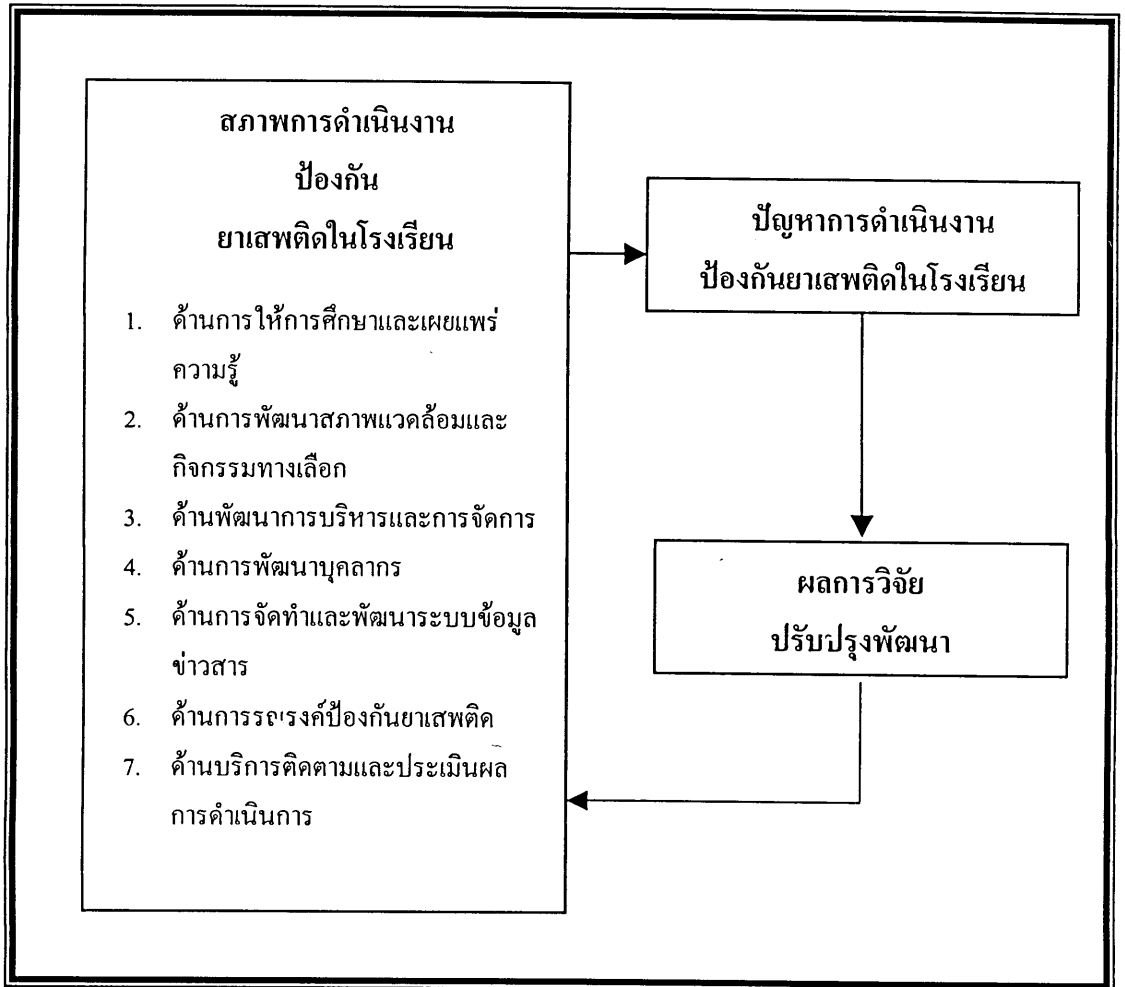
1. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน เพื่อป้องกันยาเสพติดใน โรงเรียนของโรงเรียนทิวธาภิเศก
2. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาการดำเนินงานเพื่อป้องกันยาเสพติดและสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ และใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนทิวธาภิเศก ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษางานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทิวธาภิเศก ตามแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ระยะที่ 8 ปีพุทธศักราช 2540 – 2544 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยศึกษา 7 ด้าน ดังนี้
  - 1.1 ด้านการให้การศึกษาและเผยแพร่ความรู้
  - 1.2 ด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมและกิจกรรมทางเลือก
  - 1.3 ด้านพัฒนาการบริหารและการจัดการ
  - 1.4 ด้านการพัฒนาบุคลากร
  - 1.5 ด้านการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูล – ข่าวสาร
  - 1.6 ด้านการรณรงค์ป้องกันยาเสพติด
  - 1.7 ด้านบริการติดตามและประเมินผลการดำเนินการ
2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน เพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทิวธาภิเศก
3. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามบุคลากร ในโรงเรียนทิวธาภิเศก ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 5 คน อาจารย์ จำนวน 113 คน นักเรียน จำนวน 341 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 341 คน เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงาน เพื่อป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทิวธาภิเศก ปีการศึกษา 2545

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด : กรณีศึกษาโรงเรียนทวีธาภิเศก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สภาพ** หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนทวิภาคี
2. **ปัญหา** หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นอยู่ ในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทวิภาคี
3. **การดำเนินงานป้องกันยาเสพติด** หมายถึง การจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดตาม แผนการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนทวิภาคี
4. **ยาเสพติด** หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่พบในโรงเรียนทวิภาคี ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใดก็ตาม ทำให้เกิดผลต่อ ร่างกาย และจิตใจ คือ มีความต้องการจะเสพยา นั้นอยู่ตลอดเวลา ต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้น มี อาการนอนยา หรือหิวยาเมื่อขาดยา และมีสุขภาพทั่วไปทรุดโทรม ได้แก่ เหล้า บุหรี่ สารระเหย ยา บ้า กัญชา เฮโรอีน
5. **ผู้บริหาร** หมายถึง ผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนทวิภาคีทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย บริการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง
6. **อาจารย์** หมายถึง อาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนทวิภาคี
7. **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนของโรงเรียนทวิภาคี ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2545
8. **ผู้ปกครอง** หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนทวิภาคี ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2545